

Filozofija za otroke - Ničelna toleranca do nasilja: izzivi in problemi

Pripravila: Andrej Adam, Robert Petrovič

Naslov	Preteop
Neposredni cilji	Učenci se seznanijo s tematiko nasilja vpeto v širši družbeni kontekst, kar jim omogoča premislek o dilemah in problemih, s katerimi se vsakodnevno srečujejo v šoli in tudi doma.
Didaktična naloga	Učenci ob prebiranju odlomka iz čitanke <i>Marko in raziskovanje družbe</i> razmišljajo o medsebojnem fizičnem obračunavanju in o načinih, kako obvladovati nesoglasja ter se ob tem navezujejo na koncept nenasilništva.
Ključni pojmi	Nasilje, Prepir, Jeza, Različnost, Reševanje konfliktov

Izhodiščno besedilo:

Marko Gostiša je tekel v šolo. Če je imel možnost teči, je le redkokdaj hodil; prav tako je redkokdaj tekel počasi. Ponavadi je drvel. Vsakokrat, ko je pritekel do cilja, se je sopihajoč opiral na zid, dokler si ni opomogel.

»Res si neumen, da se takole utrujaš,« mu je ponavadi rekla njegova sestra dvojčica Marija. Navadno se ni trudil z odgovorom. Hladno jo je pogledal, ko pa se je malo spočil, je tekel naprej.

Ko je danes pritekel do hiše Mecenovih, do tiste s košarkarskim obročem nad garažnimi vrati, je na dvorišču pod obročem zagledal fanta, ki sta se tepla. Poznal ju je, hodila sta v peti razred. »Zakaj se tepeta?« jima je zaklical po kratkem premoru, ki ga je potreboval, da je spet prišel do sape.

Fanta sta krožila drug okrog drugega, vsak je svojega nasprotnika pozorno opazoval. Nobeden pa ni imel časa, da bi odgovoril na Markovo vprašanje.

»Kar tako?« je vztrajal Marko. Hotel je že teči naprej, vendar je na obrazu višjega dečka videl nekaj, kratkotrajen odsev nesreče, in to pa ga je prisililo, da je še malo počakal.

»Rekel mi je, da sem zabit kakor osel,« je izdaval višji fant.

»Zakaj si mu to rekel?« je Marko vprašal drugega fanta, in dobil pričakovan odgovor. »Zato, ker je!« Manjši, bolj čokat fant se je zarežal, ko je to rekel.

Tepež se je nadaljeval. Po minuti ali dveh sta se bojevnika utrudila in se grozeče oddaljila drug od drugega.

»Meni velikokrat rečejo, da sem neumen,« je rekel Marko višjemu fantu, »a se ne zmenim za to.« Potem je poskusil drugačno taktiko. »Kako pa veš, da je neumen kakor osel?« je nedolžno vprašal. Stal je pod košem z rokami v žepih.

»To vem že samo, da ga pogledam,« je rekel manjši fant.

»Kaj pa je na njem takega, kar ti pove, da je neumen, že ko ga samo pogledaš?«

»Nisem noben osel,« je rekel višji fant. »Če to reče še enkrat, mu bom razbil nos!«

»Ni nujno, da znaš povedati, kaj vidiš na njem,« je rekel manjši. »Pač veš. Samo na hitro ga pogledam, pa že vem.« Potem je dodal: »Obnaša se čisto tako, kakor vsi neumni osli.«

In fanta sta spet začela udrihati drug po drugem. Marko je skomignil z rameni in nadaljeval pot v šolo.

Vir: Lipman, Matthew. (2005). *Marko in raziskovanje družbe, Filozofija za otroke, Delovni zvezek za izbirni predmet Jaz in drugi za 9. razred osnovne šole*. Ljubljana: Založba Krtina.

Sekundarno besedilo:

Konfucij in otroci

Konfucij je potoval na vzhod in srečal dva otroka, ki sta se prepirala. Vprašal ju je, o čem se prepirata, in eden je odgovoril: »Jaz pravim, da nam je sonce bližje zjutraj in bolj oddaljeno opoldne, on pa pravi, da je sonce bolj oddaljeno od nas zjutraj in nam bližje opoldne.« Ta otrok je še rekel: »Ko sonce vzhaja, je veliko kakor platno na kočiji in opoldne je majhno kakor krožnik. Bolj je oddaljeno, ko je videti manjše, in je bližje, ko je videti večje.« Drugi otrok je rekel: »Ko sonce vzhaja, je zrak zelo hladen, opoldne pa je vroč kakor vrela juha. Zato je sonce gotovo bližje, ko je vroče, in dlje, ko je hladno.« Konfucij se ni mogel odločiti, kdo ima prav, in otroka sta se zasmejala in rekla: »Le kdo neki je rekel, da si pameten?«

POTEK URE:

1. Priprava:
 - a. Natisnite pripravo (opcija)
 - b. Poiščete besedilo: Lipman, Matthew. (2005). *Marko in raziskovanje družbe, Filozofija za otroke, Delovni zvezek za izbirni predmet Jaz in drugi za 9. razred osnovne šole*. Ljubljana: Založba Krtina. str. 7
2. Preberite besedilo
3. Pogovor
4. Uvidi, refleksija o vsebini in poteku pogovora.

ZAČETEK

1. Poveste, da bomo brali zgodbo iz čitanke *Marko in raziskovanje družbe* in se o njej pogovarjali.
2. Navodila za učence:
 - a. Poslušajo vprašanja.
 - b. Razmišljajo.
 - c. Če želijo, dvignejo roko in, ko dobijo besedo, povedo svoje mnenje.

Vprašanja so opcijska in okvirna. Izbor naredite sami oziroma se zanje odločate glede na

vsebinski potek pogovora.

1. Izhodišče:

Otroci pogosto razlikujejo med tistimi, ki fizično začnejo pretep, in tistimi, ki so ga izzvali. Nasprotniki se neskončno dolgo prerekajo o tem, kdo je dejansko odgovoren za spor. Posrednik ugotovi, da zadeve ni mogoče rešiti zadovoljivo, ker bo celo oseba, ki je prva udarila, zatrjevala, da jo je izzval drugi udeleženec. Posrednik v takem položaju spozna, da s spraševanjem udeležencev, kako se je pretep začel, ni mogoče urediti ničesar. Mogoče je učinkovitejše, da vpraša otroke, zakaj so se pretepali. Vendar pa tudi ta način ne deluje vedno; Mark je to poskušal, vendar brez uspeha. Verjetno uspeha posredovanja ne bi smeli soditi s katero koli epizodo. Boljši ukrep je, da otroci spoznajo obstoj alternative k pretepanju in da naj bi bil pretep zadnja možnost reševanja problemov. Najkoristnejša usluga, ki jo lahko posrednik napravi, je pripraviti nasprotnike do zavedanja, da je pretepanje škodljivejše od nenasilnega spora.

2. Vprašanja

Pretepanje

Ali mislite, da lahko otroci posredujejo med drugimi otroki, ki se pretepajo?
Ali mislite, da lahko starejši otroci posredujejo, ko se pretepajo mlajši otroci?
Ali mislite, da lahko posredujete, če se prepirajo vaši vrstniki?

Ali na vaši šoli izbruhne kdaj pretep kar tako, brez razloga?
Ali obstajajo pretepi, ki imajo »dobre razloge«?
Ali so situacije, ko je najbolje, da se ne vmešavamo v pretep?
Ali obstajajo načini, kako se izogniti pretepu?
Kaj dokažeš, ko nekoga v pretepu premagaš?
Ali je žalitev dober razlog za pretep?
Ali je to, da te nekdo udari, dober razlog za pretep?
Ali je to, da nekoga ne maraš, dober razlog za pretep?
Ali obstajajo ljudje, ki se pretepajo samo s svojimi prijatelji?
Kako bi lahko preprečil pretep med tvojima prijateljema?
Ali bi ti bilo všeč, če bi vsakič, ko bi bil tik pred pretepom, tvoji sošolci posredovali in te umirili?

2. Konfucij in otroci

Kdaj naj bi poskušali posredovati v prepiru?

Ali otroka, ki ju je Konfucij srečal, dobro razmišljata?
Zakaj se Konfucij po vašem mnenju ni mogel odločiti, kateri je imel prav?
Ali mislite, da je vprašanje o oddaljenosti Sonca od Zemlje mogoče rešiti samo z boljšim argumentom, ki ga nekdo ima?
Kaj je mogoče rešiti samo z razmišljanjem in kaj zahteva tudi dejstva?
Ali obstajajo zadeve, pri katerih je različna mnenja mogoče uskladiti zgolj z dejstvi, brez premišljevanja?
Ali je imel Konfucij v danih okoliščinah prav, da se ni vmešal?

3. Miselni eksperiment:

Posredovanje v sporu

Ali naj bi ZDA posredovale, če pride do boja med majhnima državama?

Ali naj bi ZDA posredovale, če pride do boja med velikima državama?

Ali je bolje, da velika država posreduje med majhnima državama v sporu ali da majhna država posreduje med večjima državama v sporu?

Ali naj bi bili vsi poskusi posredovanja v sporih med narodi odgovornost Združenih narodov?

Ali naj bi bili vsi poskusi posredovanja v sporih med narodi odgovornost svetovnega sodišča?

Ali je lahko svetovno sodišče učinkovito brez svetovne vlade, ki bi uveljavljala njegove odločitve?

Ali naj bi se v vse spore med sindikati in upravo vključili posredniki ali pa naj take konflikte zgladijo udeleženci?

Ali je v družini kakšen član, ki običajno umirja spore in prevzame vlogo posrednika v družinskih prepirih?

V kakšnih vrstah sporov je arbitražna (v kateri je odločitev arbitra (razsodnika) zavezujoča za obe strani) bolj zaželeno od posredovanja?

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none">- Portal BOS - Slovanske in besedilne zbirke, http://bos.zrc-sazu.si/ (4.1.2018).- Lipman, Matthew. (2004). <i>Liza in etična raziskovanja, Filozofija za otroke, Delovni zvezek za izbirni predmet Etična raziskovanja za 8. razred osnovne šole</i>. Ljubljana: Založba Krtina.- Lipman, Matthew. (2003). <i>Harijeva odkritja: filozofija za otroke: delovni zvezek za izbirni predmet Kritično mišljenje za 7. razred osnovne šole</i>. Ljubljana: Krtina.
Internetni / knjižni kotichek za učence	<ul style="list-style-type: none">- Klampfer, Friderik (2003). <i>Etiški pojmovnik za mlade</i>. Zbirka Pojmovniki, knj. 3. Maribor: Aristej.- Bennett, J. William (2001). <i>Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot</i>. Tržič: Učila.- Erb, H. (2004). <i>Nasilje v šoli in kako se mu lahko zoperstaviš</i>. Ljubljana: Didakta- Sémelin, Jacques. (2000). <i>Kako sem hčerka razložil nenasilje</i>. Ljubljana: Cankarjeva založba.
Internetni / knjižni kotichek za učitelje	<ul style="list-style-type: none">- Uporabite spremna navodila za učitelje na naslovu:- Učilnica, http://ucilnica.zofijini.net/ (4.1.2018).- FZO na SIO – FZO v sklopu slovenskega izobraževalnega omrežja (4.1.2018).- Richard Paul (1996). <i>Critical Thinking and the State of Education Today</i>. Inquiry: Critical Thinking Across the Disciplines; Winter 1996, Vol. XVI, št. 2).- Richard Paul & Linda Elder (2001): <i>Critical Thinking: tools for taking charge of your learning and your life</i>. New Jersey: Prentice Hall.- Markič, Olga (2000). <i>Logiški pojmovnik za mlade</i>. Šentilj: Aristej.- Šuster, Danilo (1998). <i>Moč argumenta: logika in kritično razmišljanje</i>. Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru- Šimenc, Marjan 2006: <i>Didaktika filozofije</i>. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za filozofijo, Ljubljana- Hladnik, Alenka; Šimenc, Marjan etc. (2008). <i>Šola, mišljenje in filozofija: filozofija za otroke in kritično mišljenje</i>. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Dosegljivo na povezavi: http://ucilnica.zofijini.net/2018/02/21/sola-misljenje-in-filozofija/ (22.2.2018).- Ob zaznavi in za obravnavo medvrstniškega nasilja v VIZ, https://www.zrss.si/objava/protokol-ob-zaznavi-in-za-obravnavo-medvrstniskega-nasilja-v-viz (11.12.2017)- Talking With Kids, https://www.childrennow.org/parenting-resources/violence/ (11.12.2017)- Bučar-Ručman, A. (2004). <i>Nasilje in mladi</i>. Novo mesto: Klub mladinski kulturni center- Aničić, K. (2002). <i>Nasilje – nenasilje. Priručnik za učiteljice, učitelje, svetovalne</i>

službe in vodstva šol. Ljubljana: i2

- Več avtorjev. (2003). *Vloga šole pri zmanjševanju nasilja: priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

- Tackling bullying in schools,

<http://www.kirkleessafeguardingchildren.co.uk/managed/File/Education/Tackling%20bullying%20in%20schools%20-%20Guidance%20for%20governors%202011.pdf>

(11.12.2017)

- Sen, Amartya. (2009). *Identiteta in nasilje: iluzija usode*. Ljubljana: Sophia

- Galimberti, Umberto. (2015). *Grozljivi gost: nihilizem in mladi*. Ljubljana: Modrijan

- Arendt, Hannah. (2013). *O nasilju*. Ljubljana: Krtina

- Labbé, Brigitte. Puech, Michel. (2005) *Filozalogajčki*. Murska Sobota: Pomurska založba